

Jan Gromnicki

Szkolenie archeologów z PP PKZ w zakresie ewidencji stanowisk archeologicznych

Ochrona Zabytków 36/1-2 (140-141), 144-145

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ponad 10 lat związany jest z rewaloryzacją Starego Miasta. W latach 1970—72 powstał bowiem w tym zespole plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego rejonu Starego Miasta w Lublinie, w obrębie zbliżonym do dawnego miasta w murach obronnych (powierzchnia ok. 10 ha). Dla potrzeb tego planu wykonana została wówczas pełna inwentaryzacja oraz studia wartości technicznych i użytkowych, zilustrowane obszernym zestawem plansz poglądowych. Ponadto do dyspozycji projektantów oddano przygotowane w pracowni naukowo-histerycznej tegoż Oddziału studium historyczne, wykorzystujące wszelkie źródła pisane, ikonograficzne i kartograficzne, które mogłyby rzutować na projektowanie. W sumie pozwoliło to na możliwie najpoprawniejsze podejmowanie decyzji planistycznych. Dodać tu należy, że charakterystyczne położenie Starego Miasta w stosunku do reszty obszaru śródmiejskiego i jego wyniesienie ponad otaczający teren doliny rzeki, pozwoliło na wyłączenie go z ruchu kołowego i stworzyło warunki wykonania planu szczegółowego, pomimo braku takiego dla całego Śródmieścia.

Po zatwierdzeniu planu szczegółowego ten sam zespół pod kierunkiem mgr inż. arch. Jadwigi Jamiołkowskiej opracował program re-

waloryzacji Starego Miasta, ustalający harmonogram i kosztorys dalszych studiów, projektów i prac realizacyjnych. Program rewaloryzacji prezentowany był wielokrotnie na sesjach problemowych i naukowych, a w 1979 r. na Międzynarodowych Targach Budownictwa w Bolonii. Opracowanie to uznawane jest bowiem za wzorcowe, wdrażające optymalne metody projektowania konserwatorskiego i inspirowane podobnego typu plany rewaloryzacyjne w innych ośrodkach za- bytkowych.

Na bardzo wysoki, ogólnie doceniany poziom opracowań powstających w ramach Pracowni Konserwacji Zabytków, decydujący wpływ ma interdyscyplinarność zespołów włączających się w cykl prac kompleksowych. Na końcowy wynik prac planistycznych obok wzmiankowanych już badań historycznych i wniosków konserwatorskich nieodzownych w projektowaniu, mają wpływ także badania archeologiczne i architektoniczne, badania polichromii oraz wszelkiego rodzaju ekspertyzy przewidziane harmonogramem programu rewaloryzacyjnego, jak to było w przypadku Starego Miasta w Lublinie. Badania i studia przechodzą od koncepcji obejmujących całościowo obszar Starego Miasta, do opracowań historycznych, badawczych i projektowych poszcze-

gólnych bloków staromiejskich, a następnie pojedynczych kamieniczek. Na każdym z etapów obowiązuje podobny zestaw studiów i badań. Końcowym efektem będą prace wykonawcze.

Przyszła rewaloryzacja kamienic Starego Miasta uwzględni zatem cały złożony dorobek myśli badawczej i projektowej. Do ich programu architektonicznego włączone zostają odkryte in situ belkowe stropy, renesansowe i barokowe polichromie, zabytkowe detale. Ich bogactwo niejednokrotnie przechodzi oczekiwania historyków i projektantów, każąc im poszukiwać nowych funkcji i użytkowników, w kolejnym przybliżeniu powziętej ponad 10 lat temu koncepcji. Podkreślaną przez jurorów zaletą planu lubelskiego jest elastyczność programu i konsekwentne prowadzenie całego cyklu prac przedprojektowych, poprzez projektowanie — do wykonawstwa i jego nadzorowania. W dużym stopniu jest to uwarunkowane stałym składem zespołu autorskiego oraz faktem mianowania głównego projektanta planu — Generalnym Projektantem Zabytkowego Zespołu Miasta, co jest decyzją ze wszech miar korzystną. Jurorzy podkreślili, że narzeczona została konsekwencją przeprowadzania powziętej koncepcji w zakresie planowania konserwatorskiego.

Jadwiga Czerepińska

SZKOLENIE ARCHEOLOGÓW Z PP PKZ W ZAKRESIE EWIDENCJI STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

W kwietniu 1982 r., w okresie gdy stan wegetacji roślinności stwarza warunki dogodne dla obserwacji terenowych, Zarząd PP PKZ zorganizował w Zalesiu Górnym k/Warszawy tygodniowe szkolenie dla archeologów z PKZ w zakresie ewidencji stanowisk archeologicznych, metodą tzw. Archeologicznego Zdjęcia Polski. Szereg tego rodzaju szkoleń zorganizował poprzednio Ośrodek Dokumentacji Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki, obejmując nimi Konserwatorów Zabytków Archeologicznych i pracowników Biur Dokumentacji Zabytków oraz archeologów, realizatorów ewidencji stanowisk archeologicznych. Szkolenie zorganizowane przez PKZ, objęło pracowników Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskich PKZ z całego kraju, talk więc w zasadzie reprezentowali oni wszystkie środowiska archeologiczne. Miało to swoje znaczenie dla konfrontacji doświadczeń oraz podejścia do zagadnienia, wymagającego z założenia daleko posuniętej unifikacji metodyki prac terenowych, a szczególnie dokumentacji w ramach systemu wprowadzonego instrukcją Ośrodka Dokumentacji Zabytków, a zatwierdzonego przez Generalnego Konserwatora Zabytków w wyniku rekomendacji

Rady Naukowej ds. Archeologii przy Ministrze Kultury i Sztuki. Program szkolenia obejmował pełny zakres prac ewidencyjnych, począwszy od kwerendy muzealnej i w literaturze, poprzez etapy prac terenowych i opracowywania dokumentacji. Prace terenowe prowadzone były pod kierunkiem archeologów mających doświadczenie w pracach ewidencyjnych, a więc badaniach powierzchniowych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ich udział w szkoleniu archeologów, którzy nie prowadzili prac ewidencyjnych miał zarówno charakter instruktażu, jak też doskonalenia własnego warsztatu. Szkolenie podzielono na trzy etapy, tj. wykładów teoretycznych, prowadzonych przez mgr. Marka Konopkę i mgr Danutę Jaskanis z Ośrodka Dokumentacji Zabytków, w zakresie ogólnych założeń, zagadnień organizacyjnych i wyników dotychczasowej realizacji ewidencji stanowisk archeologicznych oraz dr. Ryszarda Mazurowskiego z PP PKZ w Poznaniu w zakresie zasad dokumentacji i metody badań terenowych.

Jako przedmiot prac wybrano, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Radomiu i Konserwatorem m. stołecznego

Warszawy, jeden z obszarów Archeologicznego Zdjęcia Polski, o wielkości ok. 37 km², leżący na pograniczu obu województw, z zamiarem zewidencjonowania go w całości. W ramach szkolenia, udało się spenetrować w przybliżeniu połowę obszaru, położonego w województwie warszawskim, odkładając uzupełnienie na okres jesienny. W trakcie penetracji terenu (metodyka AZP zakłada pełne pokrycie badaniami powierzchniowymi w ramach obszarów), odkryto w zbadanej partii obszaru 37 nowych, nieznanych poprzednio i nie wykazanych w trakcie kwerendy, stanowisk archeologicznych, w tym co najmniej dwa o dużej wartości naukowej; wykonano ich dokumentację w postaci kart terenowych autorstwa dr. R. Mazurowskiego oraz kart ewidencyjnych według wzoru Ośrodka Dokumentacji Zabytków. Dokumentacja została następnie zweryfikowana w oparciu o penetrację terenową; określenie zabytków ruchomych uzyskanych w czasie badań powierzchniowych zweryfikowano zespołowo z udziałem archeologów różnych specjalności. Dla weryfikacji zastosowano metodę seminaryjną, pozwalającą na podjęcie krytycznej dyskusji, zarówno nad wykonaną dokumen-

tacja, jak również metodą oraz niektórymi jej zasadami, wynikającymi z instrukcji. Wyniki dyskusji wykorzystano dla opracowania ostatecznej wersji dokumentacji, zaś

niektóre kwestie ogólne przekazano do rozpatrzenia Ośrodkowi Dokumentacji Zabytków. Wydaje się, że ten model szkolenia może być zaproponowany jako przydatny nie

tylko dla szkolenia początkowego lecz również w ramach doskonalenia uczestników i realizatorów AZP.

Jan Gromnicki

POWSTANIE ODDZIAŁU WARSZAWSKIEGO STOWARZYSZENIA KONSERWATORÓW ZABYTEKÓW

W pałacu w Wilanowie, 15 lipca 1982 r. odbyło się inauguracyjne zebranie Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, poświęcone organizacji Oddziału, co nadało obradom szczególnie uroczysty charakter. W zebraniu udział wzięło liczne grono członków Stowarzyszenia, reprezentujących wszystkie ośrodki i instytucje skupiające konserwatorów zabytków. Zebrani wyłonili ze swe-

go grona w tajnym głosowaniu władze Oddziału. Do Zarządu Oddziału weszli: dr inż. arch. Klemens Koczorowski (prezes), dr inż. arch. Andrzej Misiowski (viceprezes), mgr Jan Gromnicki (sekretarz), dr Lech Krzyżanowski (członek Zarządu), mgr Andrzej Michałowski (skarbnik). Wyłoniono też Komisję Rewizyjną w składzie: dr inż. Elżbieta Baniukiewicz

(przewodnicząca), mgr Jerzy Jasiuk i dr Ryszard Brykowski. W dyskusji, która towarzyszyła procedurze wyborczej, ujawnił się rozległy wachlarz problemów stojących przed nowo wybranym Zarządem. Poruszone problemy będą kanwą dla też przedstawianych na zapowiadany Walnym Zjeździe Stowarzyszenia.

Andrzej Misiowski

NARADA ŚRODOWISKOWA PRACOWNI ARCHEOLOGICZNO-KONSERWATORSKICH PP PKZ W RZESZOWIE

W dniach 17—18 maja 1982 r. w Rzeszowie, w siedzibie miejscowego Oddziału PKZ, odbyło się doroczne spotkanie środowiskowe archeologów z Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskich PP PKZ z udziałem przedstawicieli służby konserwatorskiej województw południowo-wschodniej Polski i zaproszonych pracowników naukowych, współpracujących z rzeszowską pracownią archeologiczną, z ośrodków Krakowa, Łodzi i Warszawy. Tematyka obejmowała trzy grupy problemów, którym poświęcone były odrębne części spotkania. Wprowadzeniem do pierwszej były referaty: dr. K. Moskwy, kierownika Pracowni Archeologicznej w PKZ w Rzeszowie, poświęcony doświadczeniom Pracowni w zakresie realizacji ewidencji stanowisk archeologicznych metodą AZP i współpracy jej wykonawców ze służbą konserwatorską, mgr. M. Proksy, który przedstawił wyniki badań archeologicznych Pracowni

Archeologicznej w Rzeszowie w obiektach architektonicznych oraz wynikające stąd problemy współpracy z projektantami i inwestorami.

Ożywioną dyskusję wywołał referat doc. dr. hab. J. Kruppe, który przedstawił stan i potrzeby w zakresie publikacji masowych źródeł archeologicznych, głównie ceramiki. Ogólne sformułowania tego wystąpienia poparte były materiałami przygotowanymi przez mgr. T. Dębowski i mgr. J. Okońskiego z PKZ w Krakowie, zawierającymi propozycje syntetycznych, skróconych sposobów publikacji tego rodzaju źródeł w formie tabel analitycznych. Szczególne zainteresowanie zebranych wzbudził projekt tezaury dla ceramiki średniowiecznej, autorstwa dr. E. Cnotliwego z PKZ w Szczecinie. W dyskusji podkreślono potrzebę dalszych prac zmierzających do doskonalenia warsztatu archeologicznego, szczególnie w dążeniu do ulepszenia współpracy

z przedstawicielami innych dyscyplin badawczych i konserwatorskich. Uczestnicy posiedzenia postulowali potrzebę upowszechnienia przedstawianych propozycji, zwłaszcza publikacji wyników badań archeologiczno-konserwatorskich prowadzonych w PKZ w formie opracowań źródłowych.

Ostatnia część spotkania poświęcona była zagadnieniom organizacyjnym Pracowni Archeologicznych w PKZ oraz podsumowaniu szkolenia archeologów w zakresie ewidencji stanowisk archeologicznych. Wnioski wynikające z wystąpień referentów jak i dyskusji, przyjęto do realizacji w ramach PP PKZ; przedstawiono je również Ośrodkowi Dokumentacji Zabytków i Zarządowi Muzeów i Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Jan Gromnicki

„OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO — MIĘDZY DOKUMENTACJĄ A REALIZACJĄ” — OGÓLNOPOLSKIE SEMINARIUM KONSERWATORSKIE PP PKZ W NIEDZICY

W dniach 2—4 czerwca 1982 r. odbyło się w Niedzicy ogólnopolskie seminarium konserwatorskie, zorganizowane przez Oddział Krakowski PP PKZ. Było ono poświęcone zagadnieniom ewidencji, badań i praktycznym rozwiązaniom projektowym w zakresie ochrony budownictwa ludowego i krajobrazu kulturowego, prezentowanym na przykładach Podkarpacia, Spisza i Podhala, w oparciu o dorobek Pracowni Dokumentacji i Ewidencji Konserwatorskiej PP PKZ w Krakowie.

Uczestnicy spotkania mieli możliwość zapoznać się w terenie z wybranymi zabytkami budownictwa ludo-

wego regionu i ich środowiskiem podczas objazdu zorganizowanego na dwóch trasach: pierwsza — Kraków — Wieliczka — Dobczyce — Krościenko — Niedzica, ze zwiedzeniem miejscowości: Jankówka, Dziekanowice, Winiary, Kunice, Raciechowice, Skrzydlna, Lubomierz, tj. tereny Podgórze Wielickiego oraz dolin Raby i Dunajca; druga, na zakończenie seminarium — Niedzica — Zakopane — Chochołów — Kraków, ze zwiedzeniem ważniejszych zespołów wiejskich Spisza i Podhala, a więc: Kacwina, Frydmana, Krempach, Trybsza, Białki Tatrzańskiej i Chochołowa. Połowę pierwszego dnia poświęcono na

zwiedzenie Dobczyc oraz spotkanie z przedstawicielami Wydziału Konserwacji Zabytków Urzędu m. Krakowa, Urzędu Miasta i Gminy w Dobczycach oraz miejscowych społecznych opiekunów zabytków. Zapoznano się z opracowaniem *Studium zagospodarowania strefy konserwatorskiej „A” w Dobczycach. Koncepcja rewaloryzacji oraz budowy skansenu* autorstwa mgr. Zbigniewa Jagodzińskiego i mgr. inż. arch. Mikołaja Korneckiego. Łączy ono cechy opracowania studialnego opartego o ewidencję zabytków budownictwa miejskiego Dobczyc i ludowego z ich okolic, kwerendę historyczno-archeologiczną, studium